

Свірко С.В.,
д.н.д.у., д.е.н., проф.
Одноворченко І.В.,
к.н.д.у.
Чиж В.В.,
к.н.д.у.

Державний університет «Житомирська політехніка»
м.Житомир

РОЗБУДОВА СТРАТЕГІЧНИХ ПОЗИЦІЙ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стратегічне рівень управління вже укорінився на рівні державного управління, утому числі через застосування принципів належного уряджування [1-5]. Загалом зародження стратегічного управління відбулося більше 50 років тому в сфері бізнесу; «наприкінці ХХ ст. підходи стратегічного управління стали запроваджуватись у процес державного управління, що викликало потребу у розбудові його науково-обґрунтованого підґрунтя з урахуванням особливості державної сфери» [4]. На сьогодні більшість основних об'єктних сфер впливу державного управління мають свої стратегії розвитку, не є виключення і сфера розвитку фізичної культури та спорту в системі закладів вищої освіти. Втім, її реалізації відбувається проблематично, що викликає потребу в її ретельному опрацювання та удосконаленні.

Як відомо, державна політика формується на різних рівнях, як то: національному, регіональному та місцевому [6, с. 5]. Втім, в межах національного рівня слід виокремлювати загальнодержавний та галузевий вектор державної політики, при цьому за реалізацію останнього відповідає центральний орган виконавчої влади, до повноважень якого і віднесено формування та реалізацію державної політики за відповідним профільним спрямування. При цьому не важливо про який рівень державної політики йдеться - стратегічний чи оперативний – оскільки на обох з них відбувається взаємопов'язана послідовна реалізація останньої.

Прикладом формування та реалізації стратегічних положень державної галузевої політики щодо розвитку фізичної культури та спорту в системі вищої освіти виступає Наказ Міністерства освіти і науки України № 193 від 15.02.2021 року «Про затвердження Рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 року» [7].

Ретельне опрацювання положень Рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 року свідчить про певні позитивні моменти, які полягають у відносній кореляції з іншими основоположними документами – Стратегією розвитку фізичної культури та спорту та Стратегією розвитку вищої освіти. В той же час, на тлі поведеного опрацювання вищеназваних фундаментальних документів стратегічного рівня державної політики щодо розвитку фізичної культури та спорту з одного боку та вищої освіти з іншого, очевидно вбачається вкрай невідпрацьована структура Рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 року, які, по суті, мала б переважним чином корелювати з структурою Стратегією розвитку вищої освіти. Значною прогалиною слід вбачати відсутність таких змістовних розділів як «опис проблем в сфері фізичної культури та спорту в системі вищої освіти, що викликали потребу у формуванні Рекомендацій, та обґрунтування необхідності їх розв’язання», «аналіз поточного стану справ у вітчизняній сфері та тенденцій в сфері фізичної культури та спорту в світовій системі вищої освіти», «стратегічні цілі, ризики, очікувані результати та показники їх досягнення», «забезпечення реалізації Рекомендацій», «моніторинг, оцінка та звітування моніторинг реалізації положень Рекомендацій».

Критичний аналіз змістовних позицій Рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 дозволив виявити такі вкрай проблемні їх позиції [7]:

- аналіз сучасного стану фізичного виховання та спорту у закладах освіти містить декілька показників, один з яких - кількість закладів вищої освіти, в яких було проведено оцінювання фізичної підготовки студентської молоді - 1260 одиниць - викликає значні сумніви,

оскільки офіційна статистика стверджує, що станом на 2018/2019 р.р. в країні функціонувало 652 заклади вищої освіти;

- метою рекомендацій заявлено «визначення пріоритетних напрямів діяльності та розроблення механізмів», що загалом є інструментом досягнення мети, а не метою;

- у складових мети визначено напрям з «формування патріотичних почуттів», який ніде надалі не тільки не реалізується через так звані визначені механізми, але й не згадується більше в Рекомендаціях загалом;

- у завданнях щодо фізичного виховання завдання 1 пов'язане з «забезпеченням проведенням щорічного оцінювання фізичної підготовки студентської молоді України», що є тавтологічним до Постанови Кабінету Міністрів України № 1045 від 09.12.2015р. «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовки населення України», згідно якій Міністерство освіти та науки України з 2016 року зобов'язано щорічно проводити таке оцінювання та подавати його результати Міністерству молоді та спорту України; окрім того, це просте проведення оцінювання навряд чи призведе до розвитку фізичного виховання;

- також серед завдань щодо фізичного виховання заявлено завдання 3 «заохочення до занять фізичною культурою та спортом викладачів та працівників освітньої галузі», без пояснень, яким чином цей напрям сприяє розвитку фізичної культури та спорту серед студентської молоді;

- важливим вбачається напрям «сприяння розвитку туризму в закладах освіти, як форми залучення молоді до формування потреби здорового способу життя, активного відпочинку і престижу занять фізичною культурою»; втім, вочевидь, під туризмом розуміється не туризм загалом, який являє собою згідно Закону України «Про туризм» «тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності

в місці, куди особа від'їжджає» [8], а спортивний туризм, який є як видом туризму, так і видом спорту; отже цей напрям має бути завлений серед завдань щодо спорту;

- завдання щодо різних видів забезпечення загалом не мають нічого спільного з стратегічними завданнями, вони мають бути представлені серед забезпечувального блоку, в якому тавтологічно прописано організаційне та фінансове забезпечення;

- в частині завдань науково-методичного забезпечення прописано завдання 4 «створення інтернет-інструментів для забезпечення потреб розвитку галузі фізичного виховання та спорту (спрощення реєстрації в змаганнях, доступу до навчально-тренувальних методичних рекомендацій, формування звітності тощо)», які неумотивовано віднесено до науково-методичного забезпечення розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді, оскільки за змістом цей напрям відносить до розвитку фізичної культури та спорту загалом;

- в частині завдань щодо нормативно-правового забезпечення завдання 1 містить положення щодо «впровадження Положення про центри студентського спорту», яке, згідно ст.14 Закону України «Про фізичну культуру та спорт», мало бути розроблене Кабінетом Міністрів України ще у 2012 році, але до сих пір так і отримало життя [9];

- в частині завдань щодо нормативно-правового забезпечення завдання 2 містить положення щодо «внесення змін до організаційно, нормативно-правового, кадрового, матеріально-технічного, фінансового, науково-методичного, медичного, інформаційного забезпечення фізичного виховання та спорту в закладах освіти»; при цьому очевидно, що перераховані види забезпечення, крім тавтологічно заявленого нормативно-правового забезпечення, не відносяться до останнього виду регламентаційного забезпечення;

- в частині завдань щодо нормативно-правового забезпечення завдання 3 містить положення щодо «забезпечення організації, підготовки та проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості

студентської молоді», яке, фактично, вже було заявлено у якості завдання 1 серед завдань щодо фізичного виховання;

- очікувані результати знов таки, як і мета, порушують причинно-наслідковий зв'язок, оскільки результатом реалізації положень Рекомендацій має стати не створення цілісної моделі мотивації студентської молоді до занять фізичною культурою та спортом» (це засіб, а не мета), а саме досягнення високого ступеня мотивованої до занять фізичною культурою та спортом студентської молоді;

Не зрозумілим також вбачається абсолютне ігнорування положень Рекомендацій позиціями Стратегії розвитку вищої освіти, яку було прийнято через рік після Рекомендацій.

Отже, таким чином маємо всі підстави для твердження про необхідність формування оновленого стратегічного документу, а саме: Стратегії розвитку фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України.

На підставі раніше проведеного опрацювання структурних компонентів стратегічних документів щодо реалізації державної політики в сфері фізичної культури та спорту, а також вищої освіти пропонується така архітектура проекту Стратегії розвитку фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України:

- базовий кластер: мета та місія Стратегії розвитку фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України; головні орієнтири розвитку фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України; пріоритети та детермінанти розвитку фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України;

- аналітичний кластер: аналіз трендів сучасного розвитку фізичної культури та спорту в світових закладах вищої освіти; аналіз стану фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України;

- проблемний кластер: ідентифікація та опис проблем фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України; визначення наслідків проблем фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України в поточній та стратегічній перспективі; обґрунтування необхідності

розв'язання проблем фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти України;

- цільовий кластер: формування стратегічних цілей та в межах кожної з них оперативних цілей Стратегії; ідентифікація ризиків в процесі досягнення цілей Стратегії; формування завдань на досягнення оперативних, а отже і стратегічних цілей Стратегії; визначення очікуваних результатів; визначення очікуваних результативних показників досягнення цілей;

- забезпечувальний кластер: опис організаційного механізму забезпечення реалізації Стратегії; опис фінансового механізму забезпечення реалізації Стратегії; опис контрольного механізму забезпечення реалізації Стратегії; опис інформаційного механізму забезпечення реалізації Стратегії;

Реалізація запропонованої архітектоніки проекту Стратегії розвитку фізичної культури та спорту в закладах вищої освіти дозволить досягти реальних вагомих результатів у розвитку фізичної культури та спорту в освітньому просторі вітчизняної вищої школи, а отже сприятиме посиленню державності та стійкості нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Грицишен Д., Сергієнко Л. Імплементация принципів належного урядування в контексті євроінтеграції України. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю заснування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м. Суми, 31 травня 2024 р. – 01 червня 2024 року). У 2-х томах. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. Т.1. С. 149-153.

2. Кучменко В., Сидоренко О., Загурський В. Розвиток принципів належного урядування в контексті євроінтеграційних процесів. Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.); за наук. ред. проф. І. І. Чудика, Д. І. Дзвінчука, І. П.

Лопушинського; упоряд. Л. С. Мосора. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2024. С.789-793.

3. Свірко С.В., Дика О.С., Тростенюк Т.М., Сидоренко О.П., Загурський В.Ф. Принципи належного урядування на сучасному етапі розвитку людства: категоризація та концептуалізація. Економіка, управління та адміністрування. №3(109). 2024. С.74-90.

4.Свірко С.В. Механізми державного управління бюджетною безпекою: монографія. Житомир: ТОВ «Видавничий дом «Бук-Друк»», 2021. 436 с.

5.Свірко С.В. Стратегічний рівень державного управління бюджетною безпекою: сучасне бачення та перспективи. Актуальні проблеми економіки. 2021. №1. С. 133-140.

6. Садковий В. П., Домбровська С. М., Антонов А. В. Державна політика: аналіз та механізми впровадження. Х. : НУЦЗУ, 2019. 65 с.

7.Про затвердження рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 року: Наказ Міністерства освіти і науки України № 193 від 15.02.2021 року. URL:<https://osvita.ua/doc/files/news/808/80881/602e6a8b9488d149085556.pdf>

8.Про туризм: Закон України №324/95-ВР від 15.09.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>

9.Про фізичну культура та спорт: Закон України № 3808-ХІІ від 24.12.1993. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>